

Sterke verhalen over standaardisatie

Ter Leeringh ende Vermaeck

Tineke Egyedi, TU Delft

Terecht stelde mevrouw Peijs tijdens de HubHolland Conferentie: ‘Wie de norm heeft, heeft de markt’ - en niet ‘wie de markt heeft, stelt de norm’. In dit laatste geval is de ‘norm’ een gevolg is van succesvolle, reguliere bedrijfsvoering. De norm die Peijs’ bedoelt is het resultaat van een veel lastiger en ingewikkelder proces, namelijk het komen tot gezamenlijke afspraken en specificaties vanuit verschillende belangen met concurrenten en andersdenkenden. Vooral waar het gaat om internationale normen, bijvoorbeeld op het gebied van milieu, documentformaten, bankratings of internet beveiliging, is het beïnvloeden van de uitkomst van zo’n normalisatieproces vaak lastig. Voor de meeste deelnemers aan normprocessen geldt dat zij norm-inhoudelijk ter zake deskundig zijn en eigenlijk zonder veel voorkennis al doende het spel ‘standaardisatie’ leren spelen. En omdat we met name leren van onze fouten, zoals het gezegde gaat, duurt het wel even voordat ze het spel effectief kunnen spelen en ons kleine en grote Nederlandse belang naar vermogen weten te behartigen.

Verhalen voor een spel

De middagsessie ‘Sterke Standaardisatie-verhalen’ ontsprong vanuit de gedachte dat er effectievere en leukere manieren zijn dan de harde praktijk om, bijvoorbeeld, standaardisatiestrategieën te leren herkennen, te pareren en waar nuttig toe te passen. Voor deze sessie ‘Sterke Standaardisatie-verhalen’ werden daarom een aantal oude rotten in het standaardisatievak uitgenodigd om over hun ervaringen te vertellen en om aan te geven welke inzichten ze hebben opgedaan die ze graag vooraf hadden willen hebben. Dit alles had tot doel om ideeën op te doen voor het ‘standaardisatiespel’ dat momenteel wordt ontwikkeld door de TU Delft in samenwerking met United Knowledge. In dit spel kunnen deelnemers in een ‘veilige’ omgeving kennis maken met – en fouten maken in - het standaardisatieproces. Doel van het spel is: *Het ontwikkelen van een plausibele intuïtie voor het politiek-economisch speelveld en inzicht in mogelijke (eigen) belangen en strategieën.*

Wie waren de vertellers? Steven Pemberton (behorende tot de éminence grise van het World Wide Web consortium), Vic Hayes (vader van de WIFI/ IEEE), Foort de Roo (expert in geluidsnormen; CEN, ISO), Aad Koppenhol (overlever van de document-formatenoorlog; ISO), Willem Wakker (internationaal voorvechter van de programmeertaal C *cum suis*; ISO), en Lea Kuiters (Europese normen) met een spontane bijdrage. Het waren mooie verhalen. Zie als voorbeeld het kader “Het sterke verhaal van de IJslandse schoffering” . En zeer leerzaam.

Het sterke verhaal van de IJslandse schoffering

“Ik herinner mij een verhaal dat speelt tijdens het begin van standaardisatie van de *character sets*, van lettertekens. Vroeger had je ruimte op de computer voor maximaal 128 lettertekens. Omdat er veel tekens waren die daar niet inpasten, is er uiteindelijk een standaard ontwikkeld die alle lettertekens aankan - tot aan het Chinees toe. Zelfs talen die nooit bestaan hebben, kunnen daarin gecodeerd worden.

Maar tussendoor was er ook nog een internationale ISO standaard waar onder andere IJslandse en Turkse letters in waren opgenomen. Op de laatste vergadering, vlak

voordat het document zou worden vastgesteld en naar alle landen zou worden rondgestuurd voor stemming, waren er wat volgorde veranderingen opgetreden. Een aantal lettertekens hadden een ander nummer gekregen. Hierbij hadden de IJslandse lettertekens een hoger nummer gekregen en waren dus wat meer naar achteren verschoven zodat ze nu na in plaats van voor de Turkse lettertekens stonden. En dat kon natuurlijk niet, volgens de IJslanders, want het IJslands is belangrijker dan het Turks, en dat dient weerspiegeld te worden in de volgorde. De Nederlandse expert op dat gebied is toen door de IJslandse ambassadeur in Londen hierover benaderd met de vraag om als Nederland tegen de standaard te stemmen. Terwijl de volgorde hier natuurlijk volstrekt onbelangrijk is....

Ter Leeringh

Wat zijn de lessen die uit de verhalen getrokken kunnen worden? Hieronder een greep:

- Formele procedures spelen een grote rol in veel standaardisatie-organisaties, hoe verschillend ze ook zijn. Ze worden zowel gebruikt, misbruikt, als brutaalweg aangepast tijdens de rit. Het kennen en kunnen bespelen van de procedures is belangrijk.
- Het prestige en de kwaliteit van de normcommissievoorzitter zijn belangrijk en maken hem of haar invloedrijk.
- De tijd nodig voor standaardisatie moet niet onderschat worden. UMTS begon in 1986. WIFI ontwikkeling begon in 1988, maar het duurde tot 2000 voordat het grootschalig geproduceerd werd. Dit betekent ondermeer dat een partij zoals de overheid en publieke belangengroepen er rekening mee moeten houden dat zij genoeg financiële steun hebben om het de hele rit vol te houden; want het gaat er uiteindelijk om hoe de standaard op schrift wordt gesteld.
- De informele omlijsting van het onderhandelingsproces is in belangrijke mate bepalend voor de uitkomst ervan. *Face-to-face* ontmoetingen met drank en spijs vormen het broodnodige smeermiddel voor succesvol formeel overleg.
- Wat betreft de moeilijkere en minder fraaie kanten van het proces,
 - omdat in veel normcommissies consensus (geïnterpreteerd als 100 % goedkeuring) nagestreefd wordt, kan de commissie door 1 partij gegijzeld worden;
 - vanwege de hoop op uiteindelijk consensus, kan een voorzitter zich genoodzaakt voelen een paar dagen voor de *review-deadline* van een concept norm in te gaan op verzoeken om uitstel;
 - ook in commissies waar er een groot overheids- en publieksbelang speelt, worden deze niet of nauwelijks vertegenwoordigd;
 - sommige deelnemers komen alleen om documenten te verzamelen en niet om een bijdrage te leveren;
 - politiek-economische belangen worden in technische oplossingen vertaald en in technische bewoordingen uitgespeeld;
 - verdragingsacties vinden plaats omdat sommige partijen belang hebben bij een uitgestelde of afgeblazen standaard;
 - er worden schijnargumenten gebruikt en soms succesvol naar 'feiten' verwezen die later onwaar blijken te zijn;
 - er wordt bedreigd met rechters om - vaak gepatenteerde - oplossingen in de standaard opgenomen te krijgen;

- er wordt op de man gespeeld in plaats van op de bal; en dan werkt zelfs de smeerolie van ‘drank en spijs’ niet meer, en wordt het des te belangrijker dat er een goede, gerespecteerde commissievoorzitter is.

Een apart probleem vormt de cultuur verschillen tussen deelnemers in internationale normcommissies. De ervaring van een verhalenverteller is dat hij waarschijnlijk een keer gefaald heeft door ‘de manier waarop’ hij zijn punt heeft aangekaart en niet vanwege de inhoud ervan. Nederlanders zijn over het algemeen te onomwonden. Het is bijvoorbeeld bij Zuid-Europeanen beter om mee te denken en bij te buigen dan te verbeteren – wat als kritiek opgevat kan worden. Japanners zeggen nooit ‘nee’, en Nederlanders moeten leren welke stilte wel een ‘nee’ is. Ook moeten we ermee rekening gehouden dat de gevoelswaarde van Engelse woorden verschillend is in verschillende landen.

Wordt vervolgd...

Deze lessen worden meegenomen in de ontwikkeling van het standaardisatiespel waaraan momenteel mee begonnen is. Het spel is bedoeld om gebruikt te worden door verschillende groepen (overheden, industrie en onderwijs). De *proof-of-concept* zal in Januari 2009 af zijn, en zal internationaal uitgetoetst worden met deelnemers van de *International Cooperation for Education about Standardization* workshop (Tokyo, 23-24 maart 2009). Bij een geslaagde *proof-of-concept* dient natuurlijk toegewerkt te worden naar een eindversie van het spel. Kortom, wordt vervolgd...

Contactpersoon: Tineke Egyedi, T.M.Egyedi@TUDelft.nl